

Dit artikel is het derde en laatste in een serie van drie. Eerdere artikelen rond dit thema verschenen in april p. 26-27 en in mei p. 28-29.

Nieuwe aanpak voor studiebegeleiding

Het is hard nodig om de studiebegeleiding bij de tijd te brengen. De toegenomen kennis uit de hersenwetenschappen over leerprocessen is een goede basis voor een moderne opzet van de studiebegeleiding.

Christel zit in 4 havo en heeft veel moeite met een aantal vakken. Zij is door haar mentor naar mij doorverwezen. Aan mij de taak haar te begeleiden bij het studeren.

Zij heeft heel veel moeite met een vak als geschiedenis, want het is zoveel tekst, zij ziet door de bomen het bos niet meer. Zij probeert van alles, maar het liefste werkt zij met een markeerstift, een gele markeerstift, want geel is haar lievelingskleur. Het helpt allemaal niets: zij heeft weer een cijfer 3 gescoord voor een toets geschiedenis. We pakken haar boek er maar eens bij. Geel is inderdaad haar favoriete kleur: bladzijden tekst zijn geel gekleurd. Diagnose: Christel kan niet samenvatten, alles is belangrijk. Remedie: Christel krijgt een boekje mee over 'Mindmappen' en gaat deze visuele manier van samenvatten oefenen met behulp van haar geschiedenisdocent.

Als ik dit verhaal aan een collega op een andere school vertel, dan is haar eerste reactie 'Je kan toch niet in elke leerling zoveel tijd investeren'. Maar eigenlijk is dat wel wat vooraanstaande hersenwetenschappers van ons vragen: om rekening te houden met de individuele leerstijlen van leerlingen, want elke leerling leert anders. Met een moderne organisatie van het mentoraat en de studiebegeleiding komen we een heel eind.

In de eerste en de tweede klas

Een moderne vorm van studiebegeleiding heeft een duidelijke opbouw vanaf het eerste tot en met het laatste leerjaar. In het eerste jaar zijn de basisvaardigheden belangrijk voor de leerlingen die pas de overstap naar het voortgezet onderwijs hebben gemaakt. Het gebruik van de agenda, huiswerk maken, het voorbereiden van toetsen. Ook de aandacht voor de boeken die gebruikt worden want die zijn veel ingewikkelder van opbouw dan op de basisschool. Hoewel veel leerlingen enthousiast en vol verwachting aan de eerste klas beginnen, ebt dat enthousiasme vaak weg in de loop van de tweede klas. Leerlingen in Nederland geven de school een 7.2 als cijfer, maar de grootste klacht is dat zij het onderwijs saai vinden. Het verlies aan motivatie in de tweede klas heeft veel te maken met de manier waarop veel leerlingen studeren; die is vaak nog erg tekstgericht. Uit hersenonderzoek blijkt echter dat leerlingen sterk verschillen in de manier waarop zij informatie verwerken. Anders gezegd: het gaat er niet om hoe intelligent zij zijn, maar op welke manier zij intelligent zijn. Zodoende is het belangrijk om in de tweede klas in de mentorlessen aandacht te besteden aan Meervoudige Intelligentie. Om samen met hen te ontdekken welke intelligenties sterk ontwikkeld zijn en welke meer aandacht verdienen. In het tweede jaar is het ook belangrijk om aandacht te besteden aan de manier waarop leerprocessen zich afspelen in de hersenen, omdat dit leerlingen in staat stelt om afwisselender en effectiever te leren. Dat is goed voor de motivatie. Er komt steeds meer literatuur over 'hersenen en leren' die begrijpelijk geschreven is voor de mentor of studiebegeleider.

Leerstijlen en Time Management

De overgang naar de bovenbouw is voor veel leerlingen lastig. Er wordt daar veel meer zelfstandigheid verwacht en het is extra moeilijk voor leerlingen met een 'reproductieve leerstijl'. Daarom zou er in de bovenbouw opnieuw aandacht moeten zijn voor leerstijlen, maar nu juist gericht op leerstijlaspecten die te maken hebben met organisatie en zelfstandigheid (zie artikel 2 in deze serie). Er worden nu ook hogere eisen gesteld aan het vermogen om het schoolwerk te organiseren en te plannen. Dit gebeurt op een leeftijd dat die onderdelen van het brein die betrokken zijn bij organisatie en planning zelf worden gereorganiseerd. Zodoende is het belangrijk in de bovenbouw aandacht te besteden aan Time Management en dat is iets anders dan 'leren plannen'. Bij Time

Wij hebben een 'pool' van bovenbouwleerlingen die goed kunnen uitleggen

kerheid. Wij hebben overigens goede ervaringen bij deze vorm van individuele begeleiding met e-mail als communicatiemedium in combinatie met gesprekken. De begeleiding wordt daar niet minder van.

Buddies en motivatie

Het komt ook vaak voor dat een leerling individuele begeleiding nodig heeft die vakgericht is, zeg maar 'bijles'. Deze extra ondersteuning voor een bepaald vak is effectiever als het in het verlengde ligt van een programma studiebegeleiding en kan heel goed verzorgd worden door leerlingen uit de bovenbouw die sterk zijn in zo'n vak en in staat zijn om de stof uit te leggen. Wij hebben goede ervaringen met het samenstellen van een 'pool' van bovenbouwleerlingen die, tegen een vergoeding, deze bijlessen verzorgen. Het mes snijdt dan aan twee kanten: de bijlessen zijn veel goedkoper dan de dure huiswerkbegeleiding van buiten school en de bovenbouwleerling verdient een zakcentje en bekwaamt zich in zijn of haar didactische vaardigheden. Een andere mogelijkheid is om leerlingen met een studieprobleem te koppelen aan 'buddies,' die kunnen helpen en ondersteunen.

Er zijn de laatste jaren een aantal vernieuwingen doorgevoerd en het lijkt of de aandacht voor de 'leerstijl' van de leerlingen in de school minder is geworden. Dat is jammer, want de exacte wetenschap draagt veel kennis aan over de werking van de hersenen. Die kennis kunnen we goed gebruiken om leerlingen en docenten meer inzicht te geven in een effectieve manier van leren. En dat is heel goed voor de motivatie.

Management is het de bedoeling om grip te krijgen op het totaal van bezigheden, zowel binnen als buiten school en keuzes te kunnen maken over wat echt belangrijk is in je leven.

Van algemeen naar individueel

De studiebegeleiding die ons voor ogen staat bestaat uit drie fasen: *algemene begeleiding* voor alle leerlingen in het mentoraat, *specifieke begeleiding* voor groepen leerlingen met studieproblemen en ten slotte *individuele begeleiding* voor de leerling met een hardnekkig studieprobleem. Bij de *algemene begeleiding* worden de hierboven genoemde onderwerpen behandeld voor alle leerlingen, bijvoorbeeld in de mentorlessen. Omdat sommige scholen wel mentorlessen inroosteren, maar andere niet, is het van belang dat dit materiaal zowel in de vorm van folio als digitaal beschikbaar is. Bij voorkeur via internet zodat de leerlingen de opdrachten ook thuis kunnen doen en via de computer begeleid kunnen worden door de mentor. In deze fase wordt ook door alle leerlingen een leerstijlprofiel gemaakt, zodat zij voor zichzelf de zwakke plekken in hun studieaanpak ontdekken.

De *specifieke begeleiding* is voor leerlingen die, naar aanleiding van de leerstijldiagnose in de algemene fase, de behoefte voelen om gerichte ondersteuning te krijgen op zwakke onderdelen van hun leerstijl, bijvoorbeeld motivatie, Time Management, of Mindmappen. Ook algemene studievaardigheden zoals samenvatten of toetsvoorbereiding verdienen aandacht. Deze gerichte cursussen worden gegeven door de studiebegeleider, die hiervoor zou moeten worden opgeleid. Essentieel voor deze specifieke begeleiding is dat er veel meer ruimte is voor reflectie op het leren en dat er wordt gepraat in groepsverband. Het is voor veel leerlingen een eye-opener, als zij horen hoe een ander zijn of haar studie aanpakt. De studiebegeleider en de mentor of de vakdocent overleggen om te zorgen voor transfer naar de praktijk van wat op de cursus is geleerd.

Voor leerlingen die dan nog een hardnekkig studieprobleem hebben, is er *individuele begeleiding*. Bijvoorbeeld de leerling die veel te lang doorleert en niet durft te stoppen, uit faalangst of onze-

Gerard Rozing en Frans Ottenhof werken als docent en onderwijsadviseur. Zij zijn nauw betrokken als ontwerper en auteur bij de methode voor studiebegeleiding 'Multiple Choice' van uitgeverij EPN. Voor advies en training van mentoren over hersenwetenschap en studiebegeleiding kan men contact opnemen via: www.game-basedlearning.nl of www.rozingeducatief.nl